Grigore Constantinescu

Comuna

UNGHENI

PITEŞTI

MMXV

UNGHENI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 6 sate: **Ungheni**; Colţu; Găujani; Goia; Humele; Satu Nou.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 45 km.
SUPRAFAŢĂ: 74,8 km^2.
POPULAŢIE: 3.187 locuitori [1.518 M + 1.669 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

*__Batiu__ < Colţu> – 1518 [7026] august 16 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 174)• **Ungheni** – 1538 mai 5 (JA).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Ungheni.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu cel Frumoș la 25 ianuarie 1471, prin care se confirmă lui One proprietatea asupra unor ocine „în Ungheni, partea lui Stan și partea lui Maxim, pentru că le-au cumpărat de la Lepădat pentru 1.000 aspri".

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al localităţii este atestată prin toporul de piatră datând din epoca bronzului descoperit în aria satului Ungheni.

TOPONIMIE:

- **Colţu** – toponim topografic format pe baza apelativului *colţ*. Tradiţia orală locală atribuie întemeierea satului surorii boierului Chiru, căruia turcii i-au tăiat capul la „colţu" pădurii din apropiere. În jurul bisericii de lemn înălţate pe locul crimei, s-ar fi constituit aşezarea.
- **Găujani** – toponim reproducând numele satului de origine al primilor locuitori veniţi din judeţul Ilfov.
- **Goia** – toponim format pe baza eponimului *Goie* – atestat, în tradiţia orală, ca demnitar domnesc; toponimul este format prin afereză din Neagoe. Un toponim local suport este Poiana lui Goie. Vechimea satului se raportează la vechimea schitului din lunca Teleormanului. Lângă biserica schitului de călugări greci din Goia, cu hramul „Sfântul Nicolae", s-a întâmplat o dramă. „Haiducii lui Ene Mişu au omorât pe cârciumarul de la crâşma din luncă. Urmăriţi de poteră, haiducii îi ucid pe călugării greci, îi îngroapă în nisipul din luncă, se îmbracă în rasele lor, iar când potera nevinovaţi din umeri, neştiind să spună unde au fugit... haiducii. După trecerea poterii, când lucrurile s-au mai liniştit, au plecat în grabă, pentru a se ascunde în pădurile dinspre munte. Goia, cârciumăresa văduvă, fiind frumoasă foc, i-a căzut la inimă lui Ban, un boier din zonă, care, din dragoste pentru ea, s-a milostivit să facă biserica de astăzi a satului.".
- **Humele** – toponim topografic evocând natura terenului pe care s-a constituit aşezarea; toponimul este format pe baza apelativului *humă* ≈ „pământ argilos".
- **Satu Nou** – toponim topografic relevând constituirea ulterioară a aşezării în raport cu localităţile învecinate. Conform documentelor existente, Satu Nou s-a format în urma împroprietăririi, în anul 1892, pe valea râului Burdea, a unor ţărani din satele: Hârseşti, Malu, Martalogi, Săpata, Ungheni şi Urluieni.
- **Ungheni** – toponim topografic determinat de poziţia geografică a localităţii situate în unghiul sud-vestic al districtului Argeş, conform sistemului de organizare teritorial-

administrativă a Munteniei. Legenda întemeierii aşezării atribuie actul constituirii satului unui căpitan al lui Mihai Viteazul, Ungheanu, care s-ar fi „împământenit", cu familia sa, în aria actuală a localităţii, după asasinarea voievodului.

SPECIFIC ARHITECTURAL:

Arhitectură populară caracteristică zonei de şes a judeţului Argeş. Vechea arhitectură a lemnului condiţionată de existenţa pădurilor seculare din zonă a cedat în favoarea construcţiilor din paiantă în condiţiile epuizării resurselor silvice locale. Construcţiile de locuit prezentau un plan bicameral format din tindă şi odaie, cu acces de pe o prispă deschisă. Unele case aveau, pe latura posterioară, o polată destinată depozitării inventarului agricol al gospodăriei. Casele relativ recente sunt edificate din cărămidă şi au un plan extins.

Portul popular relevă influenţe ale portului popular din Teleorman.

În domeniul artei populare locale, se consemna existenţa unor meşteri specializaţi în confecţionarea cojoacelor cu şireturi şi flori cusute cu lâniţă, a ghebelor, dulămilor, a nădragilor cu găitane.

S-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatoarele din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea costumelor populare: Rada Alexandru, Domniţa Predovici; confecţionarea ţesăturilor de interior: Fiţa Ustuc.

În domeniul folclorului literar local, printre cele mai reprezentative creaţii de acest gen se înscriu doinele: Foaie verde şi-o cicoare, Foaie verde murele, Bogatul şi săracul, Foicică salbă moale, precum şi baladele: Ghiţă Cătănuţă şi Ştefăniţă Vodă.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Băluţa, Costeasca, Hâţuica, Iutili, Lozeasca, Moaca, Murguleţu de la Humele, Murguleţu de la Ungheni, Niţuica, Sucita de la Goia, Turceasca, Unghineasca.

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica «Sf. Nicolae» Coltu** [1894-1900]~ctitorită de obştea satului •intervenţii: consolidare [1937], reparaţii generale [1942-1944], electrificare [1975]; instalaţii încălzire [2003] •pictură murală: P. Rădulescu [1944].

✚**Biserica «Înălţarea Domnului» Humele** [1897-1902]~ctitorită de preot Voicu Dumitrescu, preot Petre Nănescu, Ion Stăncescu, Moise Brânaru ş. a., pe locul unei biserici „ruinate", construite în 1830 •pictură murală iniţială, de Iosif Materna; restaurată de Gh. Albani din Roşiori [1927]; repictată de Emil Ivănescu-Millan din Curtea de Argeş [1947].

✚**Biserica «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» Găujani** –[▲]– ctitorită, în anii 1792-1794, de către polcovnicul Hagi Niţă, postelnicul Nicolae, Zamfira monahia, Platonida monahia, popa Cârstea, popa Marin duhovnicul, Anton Constantin, Hristea Gheorghe, Tudor Damaschin şi obştea satului Găujani; construcţia a fost reparată în: 1896-1897 (când „a fost înzidit pridvorul şi biserica s-a legat cu fier"), 1908-1909, 1932, 1941-1942, 1965-1967.

Biserica are plan trilobat, cu abside poligonale, absida altarului fiind decroşată; pronaos supralărgit; pridvor înzidit, iniţial, deschis; turlă-clopotniţă de lemn pe tambur de zid, amplasată deasupra pronaosului. Naosul este despărţit de pronaos prin zid străpuns de deschideri arcuite, iar, de altar, prin tâmplă zidită. Decorul arhitectural este format dintr-un brâu în formă de tor cuprins între două rânduri de cărămizi zimţate, din panouri dreptunghiulare în registrul inferior şi cornişă zimţată.

Pictura murală originară realizată în 1794 a fost restaurată în 1886, programul iconografic fiind rezugrăvit în ulei în 1930. Portrete votive pe peretele vestic al pronaosului: Cârstea ereu şi Platonida monahia susţin macheta bisericii care avea două turle octogonale; restaurarea picturii efectuată de Gheorghe Zidaru, superficială, întrucât nominalizarea scenelor biblice a fost, passim, parţial acoperită. „Pictura Bisericii Găujani se înscrie în tema esteticii urâtului din pictura veche bizantină.".

În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Evanghelie [1814], Molitvelnic [1817], Apostol [1835], Tipic [1851], Mineie [1852], precum şi obiecte de cult cu valoare artistică.

✚Biserica «Sf. Nicolae» a schitului Goia –[▲]– a fost, iniţial, conform tradiţiei orale, biserica unui schit de călugări atestat documentar în 1538, situat în „Poiana lui Goie", unde s-a constituit, ulterior, aşezarea; casele fiind, însă, frecvent inundate de râul Teleorman, au fost strămutate pe deal. Construită în anul 1770, de către moşnenii satului, actuala biserică a fost reparată în: 1879, 1895, 1932, 1952. Pereţii bisericii au fost consolidaţi cu contraforturi.

Biserica este de plan dreptunghiular, cu absidă poligonală decroşată, pridvor deschis, subdimensionat, cu arcade în plin cintru sprijinite pe două coloane, frontal, şi pe semicoloane angajate în masive de zidărie, lateral. Naosul este despărţit de pronaos prin zid străpuns de trei deschideri în arc, iar, de altar, prin iconostas de lemn cu arcuri trilobate la accese. Decoraţia exterioară este formată dintr-un tor dublat de rânduri de zimţi care separă registrul superior al firidelor arcuite, de cel inferior al firidelor dreptunghiulare.

Pictura murală în frescă, datând din prima jumătate a secolului al XIX-lea, în care macheta bisericii cu pridvor deschis şi turlă peste pronaos este susţinută de doi îngeri, a fost restaurată cu contribuţia financiară a Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă, în anul 1952.

În patrimoniul bisericii, se află icoane pictate pe lemn în sec. XVIII, o cruce de lemn din 1782 ş. a.

✚Biserica «Cuvioasa Paraschiva»+«Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» Satu Nou [1941]~ctitorită de preot Ion Stănescu şi enoriaşii parohiei •intervenţii: consolidarea construcţiei [1955], reparaţii curente [1968] •pictură murală: Gh. Albani şi St. Stănescu [1941].

✚Biserica «Înălţarea Domnului» + «Cuvioasa Paraschiva» Ungheni [1816]~ctitorită de jupan Fratea Molescu şi soţia sa, Stana •intervenţii: „restauraţiune radicală", prin osârdia preotului D. Ghinescu [1891-1893]; adăugarea pridvorului [1913]; consolidare [1943], subzidiri [1998-2000] •pictură murală: anonim [1816]; renovare [1927]; refacere pictură de Pompiliu Stănescu [1946].

✝Cruci de piatră: **Humele**: 1814 –[▲]–; 1848 –[▲]– în curtea bisericii.

✝Monumente eroi: **Găujani** [1877-1878; 1916-1919; 1941-1945]; autor: I. Sulcă (1947) – lângă moară ■~ **Humele** [1877-1878; 1913; 1916-1918]; autor: N. Kaghiorghis (1921) – lângă Şcoala generală Humele ■~ **Ungheni** [1916-1919; 1941-1945]; autor: N. Kaghiorghis (1937) – lângă Şcoala generală Ungheni.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 274 locuitori ai comunei Ungheni, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [11], Campania din 1913 [1], Primul război mondial [174], Al doilea război mondial [88].

IN MEMORIAM

✪ **ANGHEL FLORIN** [1917-1986] – profesor de Limba română şi franceză la licee din Câmpulung-Muscel şi Piteşti; publicist, redactor la Agerpres şi Radio Bucureşti. Autorul volumelor: «Municipiul Piteşti pe noi coordonate»-colab. [1969], «Doi băieţi caută un cântec» [1979], «Dulcea povară a anilor tineri» [1981] şi «Adolescenţa e ca zorile» [1984]. Editează revista „Mlădiţe" a Liceului „Nicolae Bălcescu" din Piteşti.

✪ **MĂRGINEANU DRĂGHICI** [1908-1992] – profesor de Limba şi literatura română la Piteşti. A condus cenaclul literar „Orizonturi noi", care se va numi ulterior „Liviu Rebreanu"; publică articole de istorie literară: «Aurora Română – prima revistă beletristică a românilor din Imperiul Habsburgic», studiu despre romanul «Răscoala» de Liviu Rebreanu; colaborează la «Anuarul Liceului „Alexandru Odobescu" din Piteşti».

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 494-495; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

Găujani
Humele
679D
Ungheni
Coltu
Satu Nou
679C

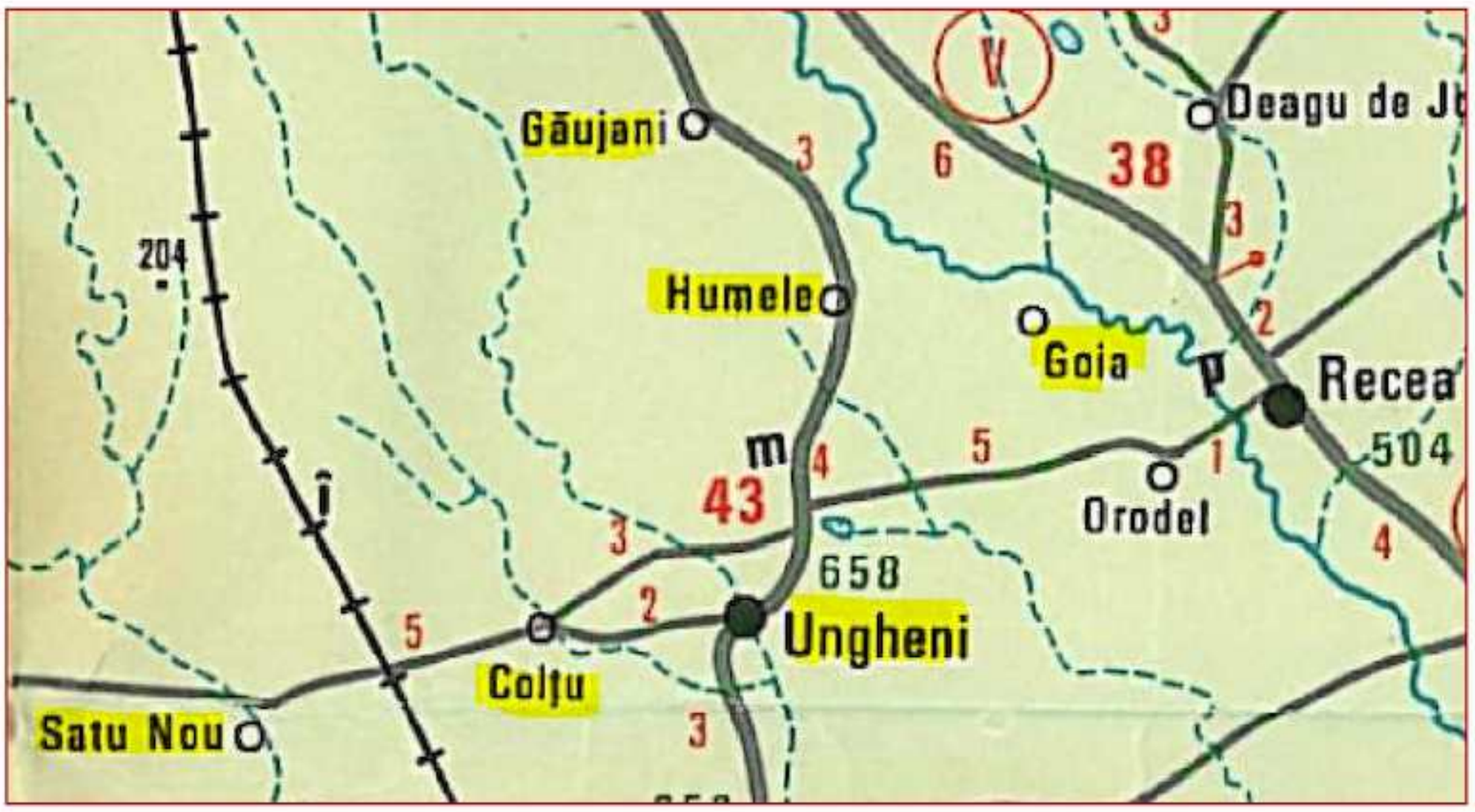
Găujani
204
Humele
Goia
Recea
504
43
Orodel
658
Ungheni
Coltu
Satu Nou
38
Deagu de Jt

PRIMĂRIA COMUNEI UNGHENI.

UNGHENI.

CĂMINUL CULTURAL UNGHENI.

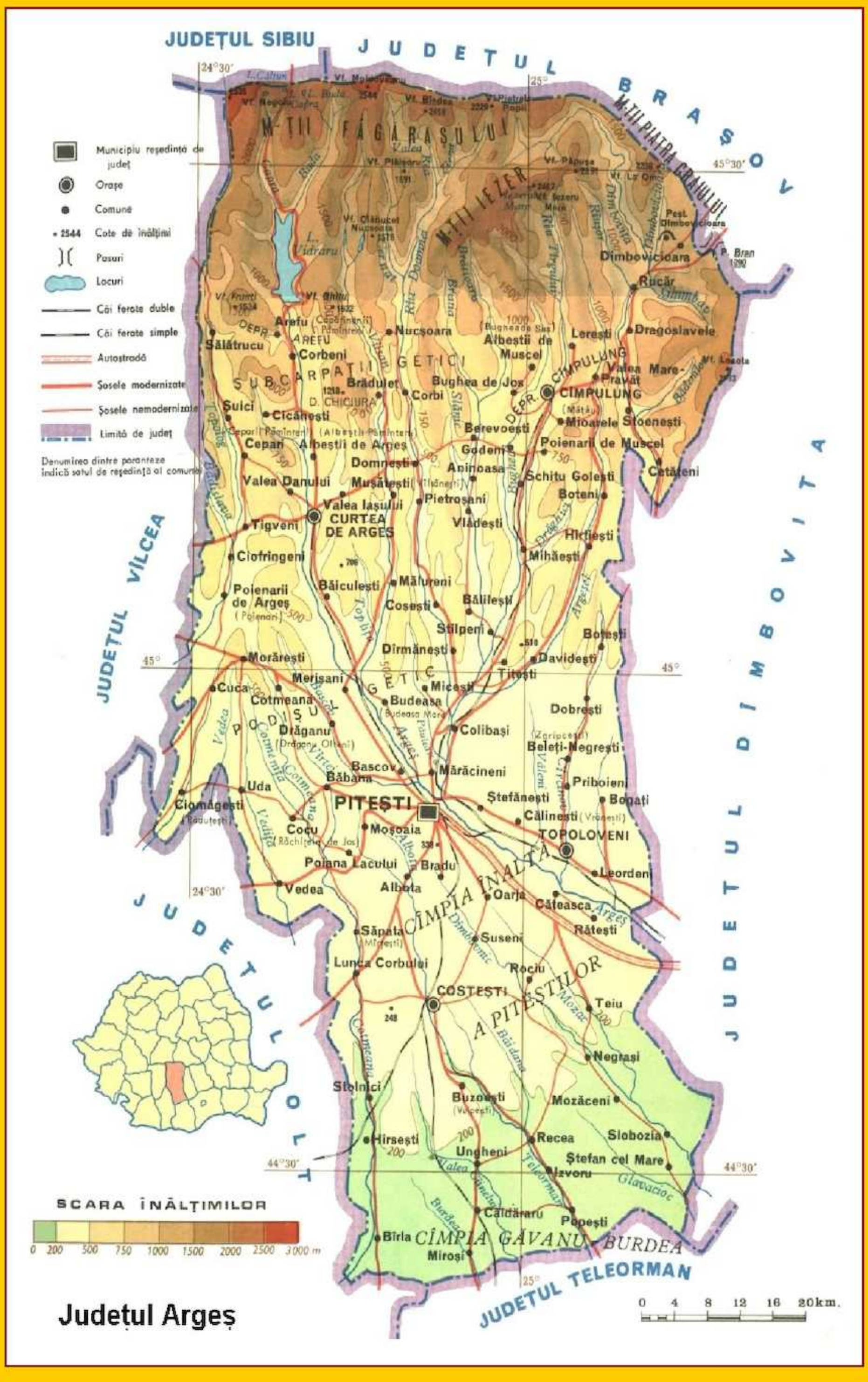

Județul Argeș